Den Drucker tot den Leeser.

E. *ende* E.

HOe langh de Wereld geſtaen heeft, wat wonderheden ende veranderingen in deſen Vorſtendom Gelder ende Graefſchap Zutphen oock voorgevallen zijn, wat oorlogen ontſtaen, gevoert, wat victorien erhouden, wat nederlagen overkomen, wat Vorſten ende Helden geleeft, geregeert en gedomineert, wat Steden ende Heerlijckheden ſich verheven en gefloreert hebben: Soo is doch in alle die tijdt tot luyſter van gemelte Vorſtendom ende Graefſchap in 't generael, ende van den Vorſten, Steden, Heeren, Leden en Ingheſetenen van dien in 't particulier, noyt eenighe Chronijcke in de Nederduytſche moeder-taele oyt ten voorſchijn of in druck gekomen, waer uyt de nakomelingen konden ende mochten ſien, leſen ende vernemen alle het geene oyt te vooren ſich in deſen Vorſtendom ende Graefſchap toe-gedragen heeft, ſoo omtrent de reputatie van de ſelve, als voornamelijck hare macht, Doorluchtigheyt, trouheyt, victorien ende alliantien met benabuyrde Vorſten, Heeren en Landen reſpective gehadt, betoont, bekomen ende gemaeckt. Ende alſoo de Ed. Moog. Heeren Staten deſes Vorſtendoms ende Graefſchaps met ongelooffelijcke ſorghe, moeyten, koſten ende niet minder yver, door den vermaerden eñ ervaeren Hiſtory-ſchrijver de Heer *Ioh. Iſac. Pontanus* uyt alle oude Archiven, 't geen tot een perfecte Chronijcke ende Hiſtorie van deſen Vorſtendom en Graefſchap, ter oorſaecke verhaelt, nut, noodigh, dienſtigh ende bequaem vereyſcht wierd, had by een doen brengen; ende ſijn E. 't ſelve tot gerief niet alleen van der ſelver Ingeſetenen de Latijnſche Tale verſtaende, nemaer oock voornaementlijck tot dienſt van de benabuyrde Provintien ende andere vreemde Natien ende Volckeren, in een groot Volumen gebracht, in ordre gedirigeert ende ſuyver in Latijn beſchreven; 't welck nochtans d'onervaerene in de Latijnſche tale, *unicuique enim non contingit, nec etiam prodeſt adire Corinthum*, niet konde helpen; daerom duſdanighe oock al vorder in haer eygen Provintie, ſoo veel d'oudtheyt ende voortijden aengingh, onervaren, ende gelijck als vreemt in haer Vaderlandt bleven. Soo iſt dat ick onderſc. Ordinaris Boeckdrucker van den Ed. Hove van Gelderland, wel wetende de ſchade ſoo mijn Schoon-broeder *Ian Ianſz.* by het drucken van de Latijnſche Hiſtorie heeft geleden, doch daer aen niet ſtootende, ſoo op hope van beter geluck, ende mede door de ſelve drift van liefde tot het Vaderland, die voorn: mijn Schoon-broeder tot het drucken bewogen heeft, my ondernomen heb met kenniſſe vande Ed.Mog. Heeren Staten deſer Provintie, oock met onverdragelijcke koſten ende onuytſpreeckelijcke moeyten, de voor-verhaelde Hiſtorie van *Pontanus* door D. *Arn. Slichtenhorſt* in de Nederlandtſche ende moeder-tale te laten over-ſetten, hebbende de ſelve niet alleen met een byſonder werck, geintituleert het *Tooneel van Gelderlandt*, vermeerdert, maer dat het principaelſte is, met wel 300. nieuwe Hooftſtucken verbetert ende vermenighvuldight; oock met Kopere plaeten van 't geheele Vorſtendom en Graefſchap in 't geheel, de Steden ende voornaemſte Forten van dien in 't byſonder, verciert ende bekleedet, de welcke in de Latijnſche Hiſtorie niet gevonden worden, of oyt in 't licht gegeven zijn. Ende dewijle een yeder geerne maeyt, van 't geene hy met ſuyren arbeyt heeft gezaeyt; ende niet den byen ende ſchapen gaern gelijck zijn, die van haer honigh ende wolle, met groot ongemack geſocht ende vergadert, weynigh of geen voordeel trecken. Wil ick U. E. ende E. ootmoedigh ende onderdanigh gebeden hebben, deſe mijne aengewende koſten ende moeyten te willen voor lief ende aengenaem nemen, ende vervolgens dit werck met luſt ende voordeel leſen, ende aen anderen daer van doen ſmaeck hebben, op dat ſy ſich mede met een Exemplaer verſien, ende fondamentelijck van den beginne, opkomſt, voortgangh ende jegenwoordigen ſtaet deſes machtigen ende vermaerde Vorſtendoms ende Graefſchaps mogen ſpreken ende handelen, ende voorders 't ſelve met goedt ende bloedt in ſijn Rechten, præeminentien ende Privilegien, voor-ſtaen ende beminnen, dat Godt gelieve te zegenen, ende U. E. E. in voorſpoet doen leven ende bloeyen. *Vale.*

U. E. E. Dienaer, *Iacob van Bieſen.*

*D*oor Moyſe *'t aller-eerſt den Aerdkloot wierd beſchreven,*
Joſephus *ſtreckt daer naer het Iodendom een licht,*
Homerus *maekt den Griek onſterflijck door ſijn Dicht.*
Dien grooten Cæſar *doet noch* Bato *met hem leeven.*
Tacitus *het Roomſche Rijck doet heen en weder ſweeven,*
Euſebius *toont wat quaet 't geſchil in Kercken ſticht:*
Horatius, *Spangiens roem, ons ſtellet voor 't geſicht.*
Plutarchus *'t Helden boeck,* Guiccardin *onſer neeven.*
Puſt Babylon, Pers, Grieck, *of* Room *op Oorloghs daeden,*
Haer Roem is maer een ſchim, van 't beelſel deſer blaeden,
Waer in dat yeder Celt *verſtreckt een Oorloghs Vorſt;*
Civilis *en* Armin', *ſien heeden haer Banieren,*
d'Al-oude ſchrick van Room', *noch meer en meerder ſwieren.*
Tot glory haerder ſtaet, door d'hand van Slichtenhorſt.

JOH. van MOL. *Dur & Mol.*

Korte onderrichtinghe voor de Lief-hebbers, om de Kaerten, Steden ende Forten in 't eerſte Boek, zijnde Tooneel van Gelderland, op ſijn behoorlijke plaets te vinden. Geteykent door Nicolaes van Geelkerken, *Land-meeter des Vorſtendoms Gelder en Graefſchaps Zutphen.*

De Generale Kaerte van Gelderland, Pag. 3
Land-kaerte van 't Nymeegſſe Vierdeel, 33
de Stad Nymegen, 34
Tiel, 41. Bommel, 45
de Schants van de Vooren, en S. Andries, 46
en Schenken-ſchants beſchrijvinghe op 49

Het Ruermondſſe Vierdeel, 59
de Stad Ruermond, 59 Venloe, 60
Gelder, Stralen, Wachtendonk, Erkelens, 61 Nieuwſtad, Montfoort, Stevens-weerd, 61

De Land-kaerte van 't Graefſchap Zutveen, 64
de Stad Zutveen, 65 Doesburgh, 71
Deutichem, Lochum, Grolle, 74
Bredevoort, leeſt 88, 89.
De Wild-baen tot Dieren, 78

't Arnhemſſe Vierdeel, ofte de Velouw, 108
de Stad Arnhem, 96
Harderwijk, 100
Wageningen, 102
Hattem, 105
ende Elburgh, 106